

De kennisbehoefte van de politie op het gebied van mensen met een licht verstandelijke beperking

Door: José Marijt en Hendrien Kaal

Conclusies

Een aanzienlijk aantal politieagenten binnen de basispolitiezorg heeft de indruk dat delinquenten met een licht verstandelijke beperking problemen kunnen ervaren die speciale aandacht behoeven. Niet altijd heeft men het gevoel hier voldoende voor te zijn uitgerust met kennis en vaardigheden. Een groot deel van de agenten zou dan ook graag meer willen weten over hoe men mensen met een verstandelijke beperking kan herkennen en hoe men hier mee om kan gaan in de praktijk. Ook is er behoefte aan meer informatie over instanties waarop men een beroep zou kunnen doen wanneer met geconfronteerd wordt met deze doelgroep. Over de vorm waarop deze kennis aangedragen zou kunnen worden is weinig consensus; wel krijgen de meeste agenten deze kennis bij voorkeur van een deskundige van een instelling die werkt met de doelgroep. Hoewel de kennisbehoefte breed aanwezig is besteedt men hier liever niet meer dan een halve tot één dag aan.

Aanleiding

De afgelopen jaren is er steeds meer aandacht voor de aanwezigheid van mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) in het justitiële systeem. Er wordt regelmatig gesignaleerd dat deze groep waarschijnlijk oververtegenwoordigd is, en dat speciale aandacht op zijn plaats is.

Problemen voor mensen met een verstandelijke beperking doen zich voor in verschillende fasen van het justitiële systeem (Kaal & Overvest, 2011; Moonen et al., 2011). De eerste

kennismaking is doorgaans met de politie: al op het moment van aanhouding kan een verstandelijke beperking een rol spelen. Ook bij het daarop volgende verhoor is het belangrijk dat een aanwezige verstandelijke beperking onderkend wordt en dat hier rekening mee wordt gehouden. Uit internationale literatuur is bekend dat er binnen het justitiële systeem doorgaans weinig specifieke kennis over mensen met LVB aanwezig is (zie bijvoorbeeld Kvarfordt e.a., 2005). Dit staat een aangepaste bejegening in de weg.

Binnen de opleiding van de politie was tot nog toe weinig aandacht voor mensen met LVB. Er wordt onderkend dat er kwetsbare groepen zijn waar men rekening mee moet houden. Maar er is geen goed beeld in hoeverre de agenten op straat zich uitgerust voelen om met deze doelgroep om te gaan.

In het licht van het bovenstaande is in het voorjaar van 2012 door twee studenten Toegepaste Psychologie van Hogeschool Leiden in het kader van hun afstuderen een onderzoek uitgevoerd onder agenten en wijkagenten van de politie Hollands-Midden (Rood, 2012; Westhoek, 2012). In dit onderzoek is gekeken welk beeld agenten hebben van mensen met een LVB, welke kennisbehoefte zij hebben op dit gebied, en hoe zij graag zouden zien dat aan deze kennisbehoefte tegemoet wordt gekomen. In deze factsheet worden enkele resultaten van dit onderzoek kort weergegeven.

Aanpak

Voor dit onderzoek zijn alle teams basispolitiezorg (de politieambtenaren die op straat werken) benaderd met een online vragenlijst. De opsporingsteams in de districten en de regionale dienst opsporing, zijn dus niet benaderd. De veronderstelling die hier aan ten grondslag lag is dat politieambtenaren in de

opsporing wel in aanraking komen met mensen met een LVB, maar toch veel minder dan de politieambtenaren die op straat werken

Van de 677 mensen die zijn benaderd hebben in totaal 105 agenten de vragenlijst ingevuld. Deze respons was mede zo laag door technische problemen: bij ten minste 100 agenten liep de vragenlijst vast. Een dergelijk lage respons betekent dat de gegevens niet zonder meer representatief zijn voor de totale populatie.

Resultaten

Respondenten

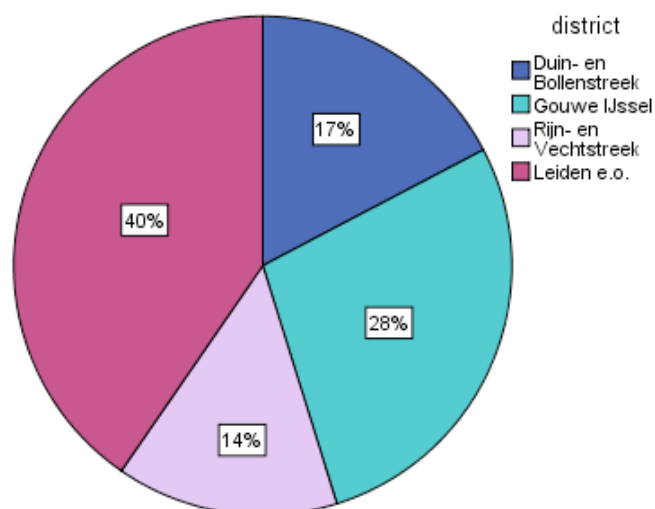
Tabel 1 laat zien dat de respondenten in veel opzichten overeenkomen met de totale benaderde populatie. Het merendeel (75%) van de respondenten valt in de categorie 'hoofdagent/coördinator', en eveneens driekwart van de respondenten is man. Deze verhoudingen zijn hetzelfde in de totale populatie. Opvallende verschillen met de populatie zijn dat agenten in het onderzoek gemiddeld 9 jaar ouder zijn dan de agenten in de totale populatie, en dat zich onder de deelnemende wijkagenten slechts één vrouw bevindt, hetgeen niet overeenkomt met het beeld van de totale populatie. Het gemiddelde aantal dienstjaren van de respondenten is 18 jaar, waarbij er een sterke samenhang zichtbaar is met de functie: agenten zijn het kortst in dienst, terwijl wijkagenten de langste staat van dienst hebben. De agenten zijn afkomstig van alle 4 districten van het korps Hollands-Midden; de districten Duin- en Bollenstreek en Rijn- en Vechtstreek zijn iets ondervertegenwoordigd (in de formatie van 2012 hebben zij resp. 24% en 17% van de fte), terwijl het district Leiden iets oververtegenwoordigd is (31% van fte in formatie 2012) (zie figuur 1; vgl. Jaarplan 2012 Politie Hollands Midden).

Visie op mensen met een LVB en hun behoeftigheden

De respondenten is een groot aantal stellingen voorgelegd over mensen met een LVB en het justitiële systeem.¹ In tabel 2 zijn de antwoorden op een aantal van deze stellingen samengevat.

Bij de stellingen over kenmerken van mensen met een LVB valt op dat relatief veel respondenten hier 'neutraal' invulden. Dat geeft

Figuur 1: Verdeling van de respondenten over de vier districten van korps Hollands-Midden.

mogelijk aan dat men hier geen goed zicht op heeft. Toch zijn er relatief meer respondenten die aangeven dat mensen met een LVB volgens hen wel geneigd zijn tot tevredenstellen en instemmen, minder gevoelig zijn voor non-verbale aanwijzingen, bang zijn voor autoriteit, en zich capabeler voordoen dan ze zijn; allemaal kenmerken die het voor hen lastiger kunnen maken binnen het justitiële systeem. Ook bij de stellingen over behoeften van mensen met een LVB zijn er relatief meer mensen die de indruk hebben dat deze mensen meer ondersteuning en informatie nodig hebben wanneer zij in aanraking komen met het justitiële systeem. Over of dit ook betekent dat er een derde aanwezig zou moeten zijn bij het verhoor van een verdachte met een LVB bestaat echter geen consensus, en het merendeel van de respondenten heeft geen uitgesproken mening over of de hulpverlening van delinquenten met een LVB op dit moment adequaat is.

Dat respondenten de indruk hebben dat mensen met een LVB mogelijk kwetsbaarder zijn in het justitiële systeem betekent niet dat de respondenten doorgaans ook vinden dat delicten andere gevolgen zouden moeten hebben. Ongeveer een kwart van de respondenten vindt dat de consequenties anders zouden moeten zijn, en dat het justitiële systeem geen effectieve manier is om mensen met een LVB van hun daden te weerhouden. Wel denkt het merendeel dat deze groep anders behandeld wordt.

¹ Zie voor meer informatie over deze vragenlijst Cant, 2002 en Chin, 2007.

Tabel 1: Populatie- en respondentkenmerken

	Aantal (percentage)		% man		leeftijd		dienstjaren
	populatie	respondenten	pop.	resp.	pop.	resp. (SD)	resp. (SD)
agenten	61 (9%)	8 (8%)	67%	75%	27	36 (11)	5 (3)
hfd + coord	509 (75%)	74 (70%)	74%	74%	39	40 (10)	18 (11)
wijkagenten	107 (16%)	23 (22%)	88%	96%	47	47 (9)	25 (11)
Totaal	677 (100%)	105 (100%)	76%	79%	39	41 (11)	18 (12)

Tabel 2: Stellingen over mensen met een LVB en het justitiële systeem

Kenmerken van mensen met een LVB	++	+	0	-	--	gem	(SD)
Mensen met een LVB zijn geneigd om tevreden te stellen.	1%	33%	55%	10%	0%	2,8	(0,6)
Mensen met een LVB hebben vaak een slecht ontwikkeld moreel besef.	1%	24%	54%	20%	1%	3,0	(0,7)
Mensen met een LVB zijn vaak bang voor autoriteit.	1%	33%	47%	19%	0%	2,8	(0,7)
Mensen met een LVB worden minder snel meegevoerd in het plegen van strafbare feiten dan anderen.	1%	5%	33%	59%	2%	3,6	(0,7)
Mensen met een LVB proberen waarschijnlijk competent en niet beperkt over te komen als ze in aanraking komen met het justitiële systeem.	2%	37%	52%	9%	0%	2,7	(0,7)
Mensen met een LVB zijn minder gevoelig voor non-verbale aanwijzingen dan anderen.	1%	33%	50%	16%	0%	2,8	(0,7)
Mensen met een LVB zullen minder snel strafbare feiten plegen dan de doorsnee bevolking.	0%	10%	39%	41%	10%	3,5	(0,8)
Mensen met een LVB zijn niet gevoeliger voor suggestieve vragen dan anderen.	2%	11%	24%	59%	4%	3,5	(0,8)
Behoeften van mensen met een LVB	++	+	0	-	--	gem	(SD)
Mensen met een LVB hebben andere behoeften dan andere gemarginaliseerde groepen.	1%	47%	49%	3%	1%	2,6	(0,6)
Mensen met een LVB hebben zo snel mogelijk ondersteuning nodig wanneer zij in aanraking komen met de politie.	5%	70%	17%	8%	1%	2,3	(0,7)
Mensen met een LVB hebben meer informatie nodig over het justitiële systeem.	5%	59%	23%	13%	0%	2,4	(0,8)
Mensen met een LVB begrijpen de strafopties niet.	0%	26%	55%	18%	1%	2,9	(0,7)
Hulpverleningsinstanties zouden betrokken moeten worden in het plannen van de strafopties	9%	50%	17%	19%	6%	2,6	(1,1)
Het is niet nodig om mensen met een verstandelijke beperking te verhoren in het bijzijn van een onafhankelijke derde partij.	3%	28%	30%	35%	4%	3,1	(0,9)
Mensen met een LVB zijn waarschijnlijk wel op de hoogte van het belang van het zwijgrecht.	2%	10%	43%	42%	3%	3,3	(0,8)
Zaken waarbij mensen met een LVB betrokken zijn moeten extra snel worden afgehandeld.	7%	41%	30%	21%	1%	2,7	(0,9)
De hulpverlening voor delinquenten met een LVB is inadequaet.	1%	20%	71%	6%	2%	2,9	(0,6)
Kennis en vaardigheden van de politie	++	+	0	-	--	gem	(SD)
Het is over het algemeen gemakkelijk om te bepalen of iemand een verstandelijke beperking heeft.	1%	20%	18%	53%	8%	3,5	(0,9)
De politie zou getraind moeten worden om meer inzicht te krijgen in personen met een LVB die overtreden.	7%	52%	23%	15%	3%	2,6	(0,9)
De politie is niet genoeg getraind in verhoortechnieken met mensen met een LVB.	7%	68%	16%	10%	0%	2,3	(0,7)
Het is moeilijk om consistent te zijn bij het bepalen of iemand met een LVB aangeklaagd moet worden.	3%	45%	31%	18%	3%	2,7	(0,9)
Er moeten speciale richtlijnen worden ontwikkeld voor de politie hoe om te gaan met mensen met een LVB.	2%	45%	20%	27%	7%	2,9	(1,0)
Consequenties van delinquent gedrag bij mensen met een LVB	++	+	0	-	--	gem	(SD)
Mensen met een LVB zouden niet dezelfde consequenties van hun acties moeten ondervinden als andere personen.	1%	26%	28%	41%	5%	3,2	(0,9)
Het justitiële systeem is geen effectieve manier voor mensen met een LVB om de consequenties van hun acties te leren.	2%	22%	31%	40%	5%	3,2	(0,9)
Mensen met een LVB worden hetzelfde behandeld als andere personen.	0%	19%	22%	56%	3%	3,4	(0,8)

++ Helemaal mee eens; + mee eens; 0 neutraal; - mee oneens; -- helemaal mee oneens

Over de eigen vaardigheden zijn de respondenten niet heel positief: meer dan de helft geeft aan dat het herkennen van een LVB moeilijk is, dat er meer training zou moeten zijn op het gebied van LVB en dat men niet genoeg getraind is om deze groep te verhoren. Iets minder dan de helft van de respondenten heeft behoefte aan richtlijnen over de omgang met mensen met een LVB.

Kennisbehoefte

Respondenten kregen zes stellingen voorgelegd met betrekking tot hun kennisbehoefte. In tabel 3 is te zien dat de respondenten in de praktijk niet altijd wisten hoe te handelen in de omgang met mensen met een verstandelijke beperking. Op de vraag op welke terreinen men graag meer kennis wilde, gaven de meeste respondenten aan behoefte te hebben aan aanvullende kennis op verschillende gebieden (zie tabel 4). De 6 vragen in tabel 3 kunnen worden samengevoegd tot een schaal² waarbij een hogere score een grotere kennisbehoefte aangeeft. Deze schaal loopt net als de afzonderlijke items van 1 tot 5. De gemiddelde score op deze schaal was 3,1 (SD = 0,5).

Gekeken is in hoeverre deze kennisbehoefte

samenhangt met enkele respondent kenmerken. Hierbij is gebleken dat er geen significant verschil is tussen mannen (gemiddelde score = 3,1) en vrouwen (gem. = 3,2).

Wel is er een significante samenhang tussen kennisbehoefte en leeftijd ($r = -.230, p = .018$) en tussen kennisbehoefte en aantal dienstjaren ($r = -.277; p = .004$) In lijn hiermee wordt ook een verschil gevonden in de gemiddelde scores van de verschillende functiegroepen: de gemiddelde score van de agenten is het hoogste (3,33), gevolgd door die van de hoofdagenten/coördinatoren (3,18); de score van de wijkagenten is significant lager (2,83) ($F = 5,026; df = 104; p = .008$). Deze bevindingen laten zien dat agenten met meer dienstjaren en wijkagenten (die doorgaans ook ouder zijn) minder kennisbehoefte aangeven.

Naast deze verschillen is nog een klein verschil gevonden tussen de vier districten: de gemiddelde score in de districten Leiden e.o. en Gouwe IJssel 3,2; in Duin en Bollenstreek 3,0; en in Rijn- en Vechtstreek 2,8 ($F = 2,99; p = .035$). Er werd echter geen significante samenhang gevonden met de mate van stedelijkheid van de

Tabel 3: Stellingen kennisbehoefte

	++	+	0	-	--	gem	(SD)
Ik heb voldoende kennis en ervaring om iemand met een LVB in de praktijk te herkennen*	0	38	30	28	5	3,0	(0,9)
Ik heb moeite met het herkennen van een LVB bij mensen in de praktijk van het politiewerk	1	16	31	50	2	3,4	(0,8)
Ik heb voldoende kennis van een LVB om mensen met een LVB op een, aan hun beperking aangepaste manier, te bejegenen*	4	41	37	16	2	2,7	(0,9)
Ik heb behoefte aan meer kennis op het gebied van een aangepaste bejegening van mensen met een LVB	6	48	32	14	0	2,6	(0,8)
Wanneer ik met een persoon met een LVB te maken krijg weet ik van welke instantie(s) ik gebruik kan maken voor ondersteuning en doorverwijzing van de persoon met een LVB*	1	28	23	44	5	3,2	(0,9)
Ik zou meer informatie willen over de verschillende instanties waarmee ik in een praktijksituatie contact kan opnemen voor ondersteuning en doorverwijzing van mensen met een LVB.	10	61	19	10	0	2,3	(0,8)

++ Helemaal mee eens; + mee eens; 0 neutraal; - mee oneens; -- helemaal mee oneens

Tabel 4: Kennisoort

Respondent zou graag meer kennis opdoen over ...	% van resp.
... wat de mogelijke gevolgen van een LVB zijn waar je als politieagent mee te maken kan krijgen	71%
... wat de beperkingen van iemand met een LVB zijn	62%
... hoe men een LVB bij een persoon kan herkennen	52%
... wat de kenmerken van een LVB zijn	50%
... de bejegening van mensen met een LVB	49%
... de verschillende alternatieven voor arrestatie bij mensen met een LVB	44%

² De items gemarkeerd met een * zijn gescoord van 1 tot 5, de overige items van 5 tot 1; Cronbach's Alpha = .68.

Tabel 5: Vorm kennisverwerving

Gewenste vorm van kennisaanbod (score 1-10)	gem. (SD)
Een vaardigheidstraining in groepsvorm waarin de theorie centraal staat	6,1 (2,8)
Een aantal theoretische lessen in de vorm van een cursus in groepsvorm	5,9 (2,7)
Informatie aangereikt krijgen in de vorm van een folder	5,9 (3,1)
Praten met een deskundige op het gebied van een LVB in groepsvorm	5,8 (2,9)
Informatie aangereikt krijgen in de vorm van een DVD	5,4 (3,0)
Individueel praten met een deskundige op het gebied van een LVB	5,3 (3,1)
Kennismaking met iemand met een LVB in groepsvorm.	5,3 (3,0)
Individuele kennismaking met iemand met een LVB	5,3 (3,0)
Een meeloopdag bij een instantie voor gehandicaptenzorg	5,1 (3,2)
Via een zelfstudie theorie bestuderen en bijbehorend examen maken	4,1 (3,2)

gemeente waarin de agent werkzaam was en de kennisbehoefte van de daar werkzame agenten ($r = -.115$, $p = .247$).

Gewenst kennisaanbod

Wat betreft de aan bijscholing te besteden tijd lopen de meningen niet sterk uiteen: 46% van de respondenten zou 1-4 uur aan bijscholing willen besteden, 39% 5-8 uur. Slechts 6% geeft aan hier helemaal geen tijd aan te willen besteden, en een kleine 10% van de respondenten is bereid meer dan 8 uur aan bijscholing op dit gebied te besteden.

Over de plaats die deze bijscholing zou moeten krijgen in de dagelijkse bezigheden is minder eenduidigheid: terwijl 46% van de respondenten denkt dat bijscholing plaats kan vinden binnen de reguliere scholingsbijeenkomsten, vindt 55% dat er aparte bijeenkomst aan moeten worden gewijd. Het merendeel van de respondenten (81%) vindt dat bijscholing moet worden gegeven door iemand van een organisatie met specifieke kennis en ervaring op het gebied van LVB, alleen (61%) of eventueel samen met iemand van de politie (20%). Ruim 12% vindt dat een dergelijke training kan worden gegeven door alleen iemand van de politieacademie met kennis en ervaring op het gebied van LVB, en slechts 5% denkt dat bijscholing geheel kan worden verzorgd door een (wijk)agent met kennis en ervaring op dit gebied.

Literatuur

Cant R. (2002) *Offenders with learning disabilities: the involvement & attitudes of professionals*. Proefschrift. University of Nottingham.

Chin, J. (2007) *The perceptions and understanding of people with learning disabilities as offenders, victims, and witnesses by the police in two London boroughs*. Proefschrift. London South Bank University.

Kaal, H., & Overvest, N. (2011) 'Mensen met een licht verstandelijke beperking in de strafrechtsketen', in *PROCES* 90(5) 231-234.

Kvarfordt, C.L., Prucell, P., & Shannon, P. (2005) 'Youth with learning disabilities in the juvenile justice system: a training needs assessment of detention and court services personnel', in *Child & Youth Care Forum*, 34(1), 27-42.

Moonen, X., Wit, M. de, & Hoogeveen, M. (2011) 'Mensen met een licht verstandelijke beperking in aanraking met politie en justitie', in *PROCES* 90(5) 235-250.

Rood, T. (2012) *Onderzoek naar de attitude van politieagenten met betrekking tot personen met een licht verstandelijke beperking*. Scriptie Toegepaste Psychologie. Hogeschool Leiden.

Westhoek, M. (2012) *Licht verstandelijke beperking; een onderzoek naar de kennisbehoefte in de omgang met mensen met een LVB onder politieagenten op straat*. Scriptie Toegepaste Psychologie. Hogeschool Leiden.

Deze serie factsheets omvat korte verslagen van onderzoek uitgevoerd binnen het lectoraat Jeugd – LVB en jeugdcriminaliteit (een samenwerkingsverband tussen de Hogeschool Leiden en de William Schrikker Groep) onder verantwoordelijkheid van de lector, mw. dr. Hendrien Kaal. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met LVB.jeugdcriminaliteit@hsleiden.nl